

Asia Kappaleen valmistaminen, muuntelu / vapaa muuttaminen, uutisjulkaisu

Hakija A

Annettu 30.11.1993

Tiivistelmä *Uutisjulkaisun tekeminen toisintamalla sanomalehdissä julkaistuja artikkeleita on kappaleen valmistamista ja edellyttää artikkelin oikeudenhaltijan suostumusta silloin, kun artikkeli ylittää teostasoon eikä sen toisintaminen ole sallittua tekijänoikeutta rajoittavan säännöksen nojalla. Lainausoikeutta koskevan 14 §:n perusteella artikkeleita ei voida toisintaa ilman oikeudenhaltijan suostumusta julkaisuun, joka koostuu pelkästään muista lehdistä otetuista lainauksista.*

SELOSTUS ASIASTA

A on 13.4.1993 päivätyllä kirjeellä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa suunnitellun uutisjulkaisun tekijänoikeudellisista kysymyksistä sekä suosituksia liikeidean toteuttamiseksi. Lausuntopyynnön liitteenä on suunnitellun uutisraportin mallikappale. Lausuntopyynnössä selvitetään suunnitellun julkaisun pääpiirteitä:

- 1.Uutisjulkaisu on yritysjohdolle tarkoitettu toimialakohtainen lukijapalvelu.
- 2.Palveluyritys lukee maan päivälehdet ja tiettyä toimialaa koskevat uutisartikkelit, jotka lainataan ja uudelleenkirjoitetaan sisältöä muuttamatta.
- 3.Julkaisun ulkoasu on A4-kokoinen ja muistiotyyppinen.
- 4.Lehti postitetaan kerran viikossa vuositilausperiaatteella. Uutiset kerätään viikon jaksoissa maanantaista sunnuntaihin.
- 5.Ei irtonumero- tai vähittäismyyntiä.

Lausuntopyynnössä kysytään, onko kertaalleen julkaistujen uutisartikkelien kerääminen ja myyminen sallittua ja tuleeko viitata lähteeseen julkaisemisen yhteydessä. Sama uutinen on voinut esiintyä useammassa saman päivän lehdessä joko tietoisesti tai tiedostamatta. Lausunnonpyytäjän käsityksen mukaan uutiset sinällään eivät voi saada tekijänoikeussuojaa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt asian ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Pykälässä mainitaan suojattavina teostyyppinä muun muassa selittävät kirjalliset esitykset. Suojattavia kirjallisia esityksiä voivat olla muun muassa lehtiartikkelit mukaan lukien uutisartikkelit.

Tekijänoikeus syntyy aina tekijälle eli luonnolliselle henkilölle. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että tuote yltää teostasoon. Teostasovaatimus edellyttää, että teoksen tulee olla itsenäinen ja omaperäinen luomistyön tulos eli sellainen, ettei kukaan muu kuin tekijä itsenäisesti työhön ryhtyessään päätyisi samanlaiseen lopputulokseen. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita laatuvaatimuksia.

Laissa ei ole säännöksiä teostason määrittämiseksi, vaan asia on ratkaistava tapauskohtaisella harkinnalla. Teostasovaatimus vaihtelee käytännössä eri teostyyppien osalta. Kirjallisten teosten teostasovaatimus on käytännössä asetettu varsin matalalle. Yleisesti katsotaan, että suojan ulkopuolelle jäävät kuitenkin esimerkiksi lyhyet uutiset ja tavanomaiset ilmoitukset. Teostasoon yltämättömät uutiset ovat lyhyitä päivántapahtumaa selostavia tiedonantoja. Tällaisten uutisten toisintamista ei tekijänoikeus rajoita. Artikkelit, haastattelut ja persoonallissävytteiset selostukset voivat sen sijaan saada tekijänoikeussuojaa.

Tekijänoikeusneuvostolle toimitetussa uutisjulkaisumallissa on sekä teostasoon yltäviä artikkeleita että tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jääviä lyhyitä tiedonantoja. Esimerkkeinä tekijänoikeussuojaa nauttivista artikkeleista voidaan mainita artikkelit "Rahan niukkuus on nostanut tietutkimuksen uuteen arvoon" ja "Oulun tiepiiri aloitti toimintansa". Sen sijaan lyhyet uutistiedonannot "USA toivoo neuvotteluja EY:n Airbus-tukiaisista" ja "Finnair sai luvan lentoihin Osakaan" eivät yllä teostasoon. Tekijänoikeus suojaa teoksen omaperäistä muotoa. Suojan ulkopuolelle jää siten esimerkiksi teoksen tietosisältö.

Tekijänoikeus tuottaa lain 2 §:n mukaan tietyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana. Tekijä voi luovuttaa pykälässä mainitut oikeudet toiselle, esimerkiksi juridiselle henkilölle.

Kappaleen valmistamista on esimerkiksi teoksen toisintaminen uudelleen kirjoittamalla, valokopioimalla tai tallentamalla teos tietokoneen muistiin

tai tietolevykkeelle sekä teoksen tulostaminen tulostuslaitteesta irrotettavalla tulosteella.

Teos saatetaan yleisön saataville joko julkistamalla tai julkaisemalla teos. Teos katsotaan julkaistuksi, kun sen kappaleita on saatettu tekijän suostumuksella kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen.

Lain 4 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on muunnellut teosta, on tekijänoikeus muunneltuun teokseen, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Muunnelman tekijän on siis saatava alkuperäisteoksen oikeudenhaltijan suostumus muunnelman tekemiseen.

Lain 4 §:n 2 momentissa säädetään, että jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen. Teoksen vapaata muuttamista voi olla esimerkiksi teoksen tietosisällön selostaminen alkuperäisteoksesta poikkeavassa muodossa. Tietyissä yksittäistapauksissa saattaa olla rajanveto-ongelmia siitä, onko kysymyksessä tekijän suostumusta edellyttävä muunnelma vai uusi itsenäinen teos.

Teoksen toisintaminen alkuperäisessä tai muutetussa muodossa on siis 2 §:ssä tarkoitettua kappaleen valmistamista, johon tulee saada alkuperäisteoksen oikeudenhaltijan suostumus riippumatta siitä, minkälaista tekniikkaa käyttäen teos toisinnetaan. Ilman oikeudenhaltijan suostumusta teos voidaan toisintaa ainoastaan silloin, kun toisintaminen on sallittua jonkin tekijänoikeutta rajoittavan säännöksen nojalla.

Tekijänoikeuslain 14 §:n 1 momentin mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Lainaukset voivat olla sallittuja esimerkiksi esityksen havainnollistamiseksi. Sen sijaan pelkästään lainauksista koostuva julkaisu ei ole pykälän mukaan sallittu, vaan tällaiseen julkaisuun on saatava alkuperäisteosten oikeudenhaltijoiden suostumukset. Näin ollen uutisjulkaisuun, joka koostuu pelkästään julkaistuista uutisartikkeleista, ei voida ottaa sanomalehdissä julkaistuja artikkeleita 14 §:n 1 momentin nojalla.

Tekijänoikeuslain 15 §:n mukaan sanomalehteen tai aikakauskirjaan saa toisesta sanomalehdestä tai aikakauskirjasta, jollei siinä ole jälkipainantakieltoa, ottaa uskonnollista, poliittista tai taloudellista päivänkysymystä koskevan kirjoituksen. Lehdistön lainausoikeus on olemassa vain lehdistön sisällä eikä se ulotu muihin kuin uskonnollisiin, poliittisiin ja taloudellisiin päivänkysymyksiin.

Tekijänoikeuslain 25 §:n mukaan julkaistun teoksen ne kappaleet, jotka julkaiseminen käsittää, saa levittää edelleen. Näin ollen esimerkiksi sanomalehdistä leikattuja alkuperäisiä artikkelileikkeitä saa levittää kaupallisesti ilman oikeudenhaltijan suostumusta. Säännös koskee kaikkia leh-

dessä julkaistuja artikkeleita. Sen sijaan uuden kappaleen valmistaminen artikkelista edellyttää oikeudenhaltijan suostumuksen, ellei se ole sallittua jonkin muun tekijänoikeutta rajoittavan säännöksen nojalla.

Tekijänoikeuslain 3 §:n mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Hyvä tapa määräytyy kullakin alalla vallitsevan käytännön mukaan. Sanomalehtialalla tekijän nimi yleensä mainitaan. Tällöin tekijän nimi on mainittava myös silloin, kun artikkeli julkaistaan uutisjulkaisussa.

Yhteenveto

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sanomalehdessä julkaistut artikkelit saavat tekijänoikeussuojaa silloin kun ne yltyvät teostasoon.

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijällä on yksinoikeus määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna. Tekijän 2 §:ssä mainittuja oikeuksia on rajoitettu tekijänoikeuslain 2 luvussa.

Uutisjulkaisun tekeminen toisintamalla sanomalehdissä julkaistuja artikkeleita on tekijänoikeudellista kappaleen valmistamista ja edellyttää artikkelin oikeudenhaltijan suostumusta silloin, kun artikkeli yltyä teostasoon eikä sen toisintaminen ole sallittua tekijänoikeutta rajoittavan säännöksen nojalla. Lainausoikeutta koskevan 14 §:n perusteella artikkeleita ei voida toisintaa ilman oikeudenhaltijan suostumusta julkaisuun, joka koostuu pelkästään muista lehdistä otetuista lainauksista.

Tekijänoikeuslain 25 §:n nojalla on sallittua levittää edelleen sellaisia julkaistun teoksen kappaleita, jotka julkaiseminen käsittää. Alkuperäisiä sanomalehdistä leikattuja lehtileikkeitä saa siten levittää edelleen ilman oikeudenhaltijan suostumusta. (jaosto)